

**РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ТРИДЕСЕТ И СЕДМО НАРОДНО СЪБРАНИЕ**

Комисия по културата

СТ А Н О В И Щ Е

ОТНОСНО: Разпореждане на Председателя на Народното събрание N 50-01-68/5.03.1996 г. във връзка с конституционно дело N 04/96 г.

На свое заседание, състояло се на 13 март т.г., Комисията по културата в изпълнение на разпореждането на Председателя на Народното събрание N 50-01-68/5.03.96 г. обсъди въпросите, свързани с конституционно дело N 04/96 г.

С определение от 27.02.1996 г. Народното събрание е конституирано като заинтересувана страна по конституционно дело N 04/96 г., образувано по искането на 52 народни представители от 37-то Народно събрание за обявяване противоконституционността на разпоредбите на чл.28, ал.1 и на чл.30 от Закона за паметниците на културата и музеите (ЗПКМ), в редакцията им след последното изменение (обн., ДВ, бр.112 от 1995 г.). В дадения ни срок изразяваме следното становище:

По чл.28, ал.1 от ЗПКМ

Както е посочено и в искането на народните представители, с новата редакция на чл.28, ал.1 се разширява обхватът на съществуващия режим, който се отнасяше за разпоредителни сделки между граждани, а сега се въвежда по отношение на случаите, когато приобретател става както физическо, така и юридическо лице.

Разширяването на обхвата на разрешителния режим не засяга само гражданите, а всички субекти, които са собственици на паметници на културата. То е продиктувано от съображението паметниците на културата да се опазват, да не попадат в приобретатели, които няма да ги стопанисват добре, за да може да се гарантира друго конституционно право на гражданите - да се ползват от националните културни ценности, формулирано в чл.54 от Конституцията.

Въвеждането на разрешителен режим и за случаите, когато юридически лица придобиват паметници на културата, преследва същите цели. То отразява освен това новата общественоекономическа обстановка, при която юридически лица развиват стопанска дейност на основата на частна собственост - включително и общинска и държавна, но няма достатъчно гаранции срещу отдаването на по-голямо значение на постигането на печалба пред запазването и поддържането на паметниците на културата.

За постигане на не по-малко значимата цел на Конституцията, формулирана в чл.54, въведените ограничения в правото на собственост на гражданите, с оглед на неговия обект, е оправдано. Паметниците на културата са уникални, обикновено невъзпроизводими и попадането им под разпореждане на лица, които не осъзнават в достатъчна степен тези им качества, може да стане причина за унищожаването или повреждането им. При наличието на чл.54 и чл.17, ал.1, 3 и 5 в Конституцията на Република България считаме, че би било противоконституционно да се абсолютизира чл.17 вместо действието му да се съчетава с изискването на чл.54.

Не на последно място трябва да се отбележи, че правото на разпореждане не се "отнема" с чл.28, ал.1 от ЗПКМ. Макар и да не е формулиран изрично, критерият за даване или отказване разрешение се извежда от целите на самия Закон за паметниците на културата и музеите, както и от критериите, с които борави специализираното учреждение Национален институт за паметници на културата (подобни компетентни учреждения е създала всяка държава).

По силата на чл.4 и чл.9 от **Конвенцията за защита на архитектурното наследство на Европа**, ратифицирана с решение на Великото народно събрание от 25.01.1991 г. (публ. ДВ, бр.13 от 1991 г.), която е обнародвана в ДВ, бр.42 от 1991 г., нашата страна е поела задължението да прилага подходящи разрешителни мерки за контрол, необходими за осъществяване на правната защита и охраняването на паметниците на културата. Считаме, че с изменението на ЗПКМ тя изпълнява точно този поет от нея ангажимент.

По чл.30 от ЗПКМ

Разпоредбата на чл.30 от ЗПКМ, според нас, няма за цел да замести разпоредбата на чл.17, ал.5 от Конституцията. Освен изискванията на конституционния текст, за отчуждаване на недвижими паметници на културата е въведено изискването те да имат голяма стойност като исторически паметници или голямо значение за националното културно развитие. С това се стесняват още повече възможностите за отчуждаване. Формулировката на текста на чл.30 не би могла да бъде повече конкретизирана, защото тя трябва да обхване недвижимите паметници на културата от различни епохи, различни по вид недвижими паметници на културата, всеки със свои уникални качества, чието значение за националното културно развитие или голямата им стойност като културно-исторически паметници ще се определя конкретно.

При отговора на въпроса, доколко даден паметник на културата има голямо значение за националното културно развитие или има голяма стойност като паметник на културата, ще трябва да се вземе под внимание дали като този паметник в страната има много други подобни от същата епоха, доколко той материализира нови творчески постижения на времето, през които е създаден, доколко в по-ново време има други паметници, които продължават творческата традиция, като се приложат критериите, възприети от Националния институт за паметници на културата. Изразите "голяма стойност като исторически паметници" и "голямо значение за националното културно развитие" са възприети в законодателството и на другите страни и за специалистите има критерии с определено ясно съдържание. Вярно е, че е без значение чия собственост е даден недвижим паметник на културата с оглед на неговото експониране, но е вярно и това, че ако собственикът затруднява разглеждането му, нуждата да бъде общодостъпен няма да може да се задоволи по друг начин, освен чрез отчуждаване.

Накрая, в посочената **Конвенция за защита на архитектурното наследство на Европа** се въвежда задължение (чл.4, т.2, буква "д") за нашата страна да предотвратява обезобразяването, разрушаването, рушенето на защитените паметници на културата, като внесе в законодателството си разпоредби, предвиждащи възможност дори за експроприацията им. Възможността за отчуждаване при ограниченията на чл.17, ал.5 от Конституцията и кумулиращите се към тях ограничения по силата на чл.30 от ЗПКМ не противоречи на конвенцията, нито на разпоредбите на Конституцията.

По тези съображения според нас Конституционният съд следва да не уважава искането за обявяване противоконституционността на чл.28, ал.1 и чл.30 от ЗПКМ.

След проведеното гласуване становището на комисията бе прието като се получиха следните резултати: от присъстващи 12 народни представители "за" гласуваха - 8; "против" - 4.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Иво Атанасов/

ВМ/РТ